

De Restauratie Van De Leidse Sterrewacht (2009-2011)

De betekenis van de restauratie voor Leiden, de Leidse Sterrenwacht en de WLS

De Oude Sterrewacht is gebouwd op een van de voormalige bastions van de stad. De koepels zijn karakteristiek voor het gebouw. Dit Rijksmonument is niet echt oud (19 eeuw), maar als complex is het wel van cultuurhistorische betekenis. Daarnaast is het beeldbepalend gelegen aan de rand van de Hortus. De Oude Sterrewacht verdient het daarom, om in ere gehouden en gekoesterd te worden. Het gebouw is het symbool voor de opkomst en bloei van de Leidse en Nederlandse Sterrenkunde. Grote sterrenkundigen als Kaiser, de Sitter, Hertzprung, Oort, en van de Hulst hebben er gewoond en gewerkt. Juist daarom was het triest, dat in de afgelopen halve eeuw het complex in verval raakte. Met de restauratie (2009-2011) is daar nu gelukkig een eind aan gekomen en staat de Oude Sterrewacht weer in volle glorie te pronken aan de Witte Singel, haar symboolfunctie eindelijk weer waardig.

Wat ging er aan de restauratie vooraf?

Na het vertrek van de vakgroep Sterrenkunde in 1974, werd het gebouw tijdelijk gebruikt door Biologie. Dit duurde veel langer dan gedacht, ca. 30 jaar, en al die tijd was er alleen minimaal onderhoud aan het gebouw.

Voor de koepels en telescopen werd wel een oplossing gevonden. Amateursterrenkundigen uit Leiden en regio werd gevraagd het onderhoud op zich te nemen. In ruil daarvoor konden zij hun hobby "waarnemen" uitoefenen en bleven de telescopen en koepels operationeel. Elke zaterdag besteedden zij aan het opknappen van de koepels en telescopen. Deze actieve werkgroep verenigde zich in 1982 en werd uiteindelijk de Werkgroep Leidse Sterrewacht, de WLS.

Na een intensieve start vanwege het achterstallig onderhoud zag men kans de telescopen en koepels te behouden voor en het altijd zeer geïnteresseerde publiek. Regelmatig onderhoud door de werkgroep heeft ervoor gezorgd dat de kijkers naar behoren konden blijven functioneren.

Dat kon echter niet gezegd worden van het gebouw. Vaak gingen er stemmen op dat dit gebouw toch eens opgeknapt moest worden. Het was gewoon treurig om dit prachtige monument met zijn koepels en telescopen, zo verwaarloosd te zien, maar zoals altijd was geld een beperkende factor. Er werden diverse pogingen ondernomen om fondsen te werven, o.a. door mee te doen aan een monumentenwedstrijd op tv. De noodzaak van het opknappen van de Oude Sterrewacht haalde wel de publiciteit, maar helaas niet de eerst plek met de geldprijs. Gelukkig ontving de universiteit in 2008 uiteindelijk een grote subsidie van het rijk en kwam herstel in zicht.

De Restauratie (DVD-'s verkrijgbaar bij de WLS).

Met Vastgoed RUL, de Vakgroep Sterrenkunde, vertegenwoordigers van de WLS en anderen, werd door het architectenbureau Veldman/Rietbroek een plan gemaakt voor de restauratie. Het architectenbureau voerde ook de regie en won later met de restauratie van de Sterrewacht de eerste Architectuurprijs van de gemeente Leiden.

Op uitdrukkelijk verzoek van de WLS en de Vakgroep Sterrenkunde werd er voor gezorgd dat de oorspronkelijke functie van het gebouw bleef bestaan. Koepels en telescopen zouden ook ná de restauratie toegankelijk blijven voor studenten en (amateur-)sterrenkundigen, maar zeker ook voor het publiek.

De nieuwe bestemming van het gebouw was een tijd onzeker. Uiteindelijk is gekozen voor een onderwijsbestemming. De huidige hoofdgebruiker is de Faculteit Rechten. Veel ruimtes zowel in het centrale deel als in de zijvleugels (de oude woongedeeltes) zijn daarom omgebouwd tot collegezalen en werkruimtes.

De kelder moest voor een deel uitgegraven worden en werd opnieuw gestut. Ten slotte werd de ontstane ruimte ingericht als sterrenkundig bezoekerscentrum. Dit bezoekerscentrum is nu onderdeel van de Hortuswandelroute. Ook de WLS kreeg in de kelder haar werkplaats annex opslagruimte en richtte er een vergaderkamer in, die door meerdere groepen (JWG, LWSK, Kaiser) gebruikt wordt.

Niet alleen het hoofdgebouw maar ook de twee zelfstandige koepels op het sterrenwachtterrein werden gerestaureerd, waarbij de koepel aan de singelkant bovendien nog moest worden rechtgezet en van een nieuwe fundering voorzien. De oude fundering was verrot waardoor het gebouw wat scheef was weggezakt.

Voor de restauratie zelf werden enorme tenten op het voorterrein gezet en ingericht als werkplaats om de koepels te restaureren. Hoogstpersoonlijk kwam de toenmalige minister Plasterk naar Leiden, om als een volleerde kraanmachinist een de grote koepel van het dak te hijsen. Daartoe had hij nog wel een middagje les gehad in het bedienen van de kraan. Daarmee begon de restauratie, die twee jaar duurde. Vele specialisten werden ingezet om de restauratie zo goed mogelijk te laten verlopen en om de oude Sterrewacht een zo authentiek mogelijke uitstraling terug te geven. De kijkers werden door de WLS veiliggesteld, deels in bekisting, deels tijdelijk verwijderd. Spiegels en lenzen werden bij de Leidse Instrumentmaker School, (het LIS), bij het MEOB in Den Helder en in de werkplaats in Roden onder handen genomen. Steenhouwers, zinkwerkers, marmerschilders en vele anderen werkten, binnen en buiten, aan het gebouw onder leiding van de projectleider.

In 2011 was het zo ver: het gebouwcomplex, het terrein, het bezoekerscentrum en de koepels waren klaar en konden feestelijke weer in gebruik worden genomen.

Het oude gebouw ziet er weer uit als nieuw. Er is een verbinding met de Hortus en de Oude Sterrewacht, zodat het daar weer één geheel mee vormt. De oude Sterrewacht op de plek van het oude bastion is nu één van de mooiste plekjes van Leiden. Na de restauratie werden uiteindelijk ook de telescopen weer teruggeplaatst en de WLS heeft haar oude rol weer op opgepakt en reviseert en onderhoudt de oude telescopen, zodat publiek, studenten en (amateur)astronomen er weer optimaal van kunnen genieten.